

Martti Mandel
Maaeluministerium

Teema: EKO ettepanekud ÜPP strateegiakava keskkonnakaitse ja mahetootmise meetmete väljatöötamiseks

19.06.2020

Austatud hr Martti Mandel,

Eesti Keskkonnaühenduste Koja ÜPP strateegiakava töörühm vaatas läbi ÜPP strateegiakava keskkonnakaitse ja mahetootmise meetmete töörühma 12-13.mail 2020 toimunud koosoleku kokkuvõtte ja teeb käesolevaga ettepanekud meetmete parendamiseks. Lähtume oma ettepanekute puhul EL Elurikkuse strateegia (2020) ja "Talust Taldrikule" strateegiast (2020) ning ÜPP määrusest.

Alljärgnevalt võtame aluseks nimetatud koosoleku kokkuvõtte ja anname oma seisukohad ja täpsustame ettepanekuid.

1. KÜLVAMATA LAIGUD

- Sekkumist esialgu kavandatud kujul ei rakenda, kuna laikude tuvastamine kaugseirega on keeruline ning takistatud on põhikultuuri nõude täitmine.

EKO: Oleme jätkuvalt seda meelt, et külvamata laigud on põllulindudele väga olulised elupaigad. Meetme tõhusus on teaduslikult tõestatud. Tuleb kasutada drooni, kui kaugseire on keeruline. Põhikultuuri nõude täitmine oleks tagatud lõokese laikude pindalale maksimaalse piirmäära lisamine.

- Põllulindude kaitse eesmärki on võimalik saavutada ka muude sekkumiste kaudu, näiteks mittetootlikud alad.

EKO: Teatud põlluliigid vajavad ühtlaseid, osad mosaiikseid elupaiku, kindlasti ei asenda põldudevahelised mittetootlikud alad või põllusaared lõokese laike. Teeme ettepaneku jätkata tehniliste võimaluste otsimist, kuidas tingimuse täitmist kontrollida.

Lisaks eelnevale peame vajalikuks rõhutada, et talvel hukkunud põllukultuuride väljalõikamine toetusalusest pinnast ei ole õigustatud. Kas jätta need alles kui "isetekkelised lõokeselaigud" või külvata üle, peaks olema põllumehe vaba valik, mitte "pinnaerinevuse" kartuses tehtud sundkäik.

2. KESKKONNAPRAKTIKATE ÖKOKAVAD

- Kaaluda mahedale juurdepääsu kõrgema protsendiga

EKO: toetame

- Võõrliikide nimekiri eraldi välja tuua ja linkida

EKO: toetame

- Taimekaitsevahendite keelamise osas erinevad seisukohad, kas lubada, piirata või keelata täielikult.

EKO seisukoht on, et taimekaitsevahendite kasutamine peab olema keskkonnameetmena keelatud.

- Ettepanek on lubada herne ja oa jaoks hädavajalikud taimekaitsevahendid, ülejäänud keelata

EKO: Kui hernest ja uba kasvatatakse ökoloogilisel eesmärgi, peavad pestitsiidid olema keelatud. Kui hernest ja uba kasvatatakse pestitsiidifoonil, puudub sellel ökoloogiline kasu ja kasvatamise või mittekasvatamise näol on tegu majandusotsusega, mida ei pea ei ökokava ega keskkonnameetme rahaga eraldi toetama.

3. TALVINE TAIMKATE

Kohustuslik neile, kes soovivad liituda KSMiga. 50 protsenti on täiendav võimalus, mitte kohustus.

EKO: Kohustus kõrgema protsendiga peaks olema NTA-I.

Tartu Ülikool toob välja, et külvata oleks vaja risti nõlvaga erosiooni vähendamise eesmärgil.

Tootja toob välja, et kui on külvatud pikki või risti nõlva, pole vahet erosiooni osas, sest juured hoiavad mulda kinni. Risti külvamiseks pole vajadust. Mõnikord peabki külvama külgnõlvakut.

PMK selgitab, et vee erosioon on pikki nõlva. Kuid tekkis mitmeid küsimusi - millise nõlva kalde puhul peab risti külvama? Kuidas külvata, kui on pool põldu kaldega? kuidas praktiliselt organiseerida?

Tootja lisab, et järsul nõlval ei tohi traktoriga risti nõlva sõita, muidu läheb külili koos traktoriga. Tuleb sõita alt-üles või ülevalt alla. Risti ja pikki nõlva külvamisel on vahe ainult siis, kui taimik pole korralikult kasvama hakanud. Kui juurekava on olemas, pole enam vahet, sest juurekava on hoiab mulda kinni.

PMK tuletab meelde, et erodeeritud ja turvasmuldadele on eraldi meede.

Aruteluga jõuti järelduseni, et kui tootjal on võimalik risti nõlva külvata, siis ta teeb seda niikuinii, vaatamata määrusele.

EKO: Seal, kus ei saa risti nõlva traktoriga sõita, on kalle põllupidamiseks ilmselgelt liiga suur ja tuleks hoopis üle minna püsirohumaale - kindlasti ei saa keskkonnameetme rahaga toetada erosiooni soodustavat piki nõlva maaharimist (tuletame meelde, et arutatakse ökokavasid ja/või keskkonnameetmeid, mitte tingimuslikkust!)

4. VAHEKULTUURID

- Vahekultuur järgneb põhikultuurile ja ei ole sama, mis põhikultuur - selliselt välistame varise. See võimaldab mitte teha vahekultuuride nimekirja ette tootjatele. Kui tahta teha täpne nimekiri, siis praegu olemasolev vajab olulist täiendamist.

EKO: Nimekiri oleks abiks.

- Vahekultuurile jääb nõue katta maad kuni 1.nov

EKO: Nõustume tinglikult - tegelikult oleks siiski kevadeni püsiva taimkatte toetamine kõrgema määraga õigustatud

5. ROHUMAARIBAD

- Meede alles jätta 2-5 meetri laiusena. Leida meetme eesmärk, see vastavalt sisustada ja leida toimekohad.

EKO: Meie ettepanek on viia rohumäärivad kuni 6 m KSM põhimeetme alla. Siia meetmelehele jätta võimalus toetada tootjaid, kes jätavad enam kui 6 m rohumääriva. Kui aga ei soovita seda KSM alla, tuleb kindlasti kujundada eraldi meede rohumäärivadeks, kusjuures 6 m kehtib ka selle lahenduse korral. Meede on vajalik suuremate põldude puhul, näiteks võiks künnis olla 30 ha. Selline meede oleks abiks ka NTA-I, kuid kindlasti ei tule vaid NTA-ga piirduda.

- Niitmine vabaks

EKO: Meile pole päris selge, mida selle all mõeldakse, kas seda, et niita võib, aga kohustust pole või seda, et niitma peab, aga ei panda algustärminit? See viimane ei ole hea lahendus, sest võib soodustada väga varajast niitmist (niita tuleb, sest muidu võetakse toetus ära, aga niitmise aeg valitakse selline, mil parajasti masin vaba). Kui on mõeldud, et niitmine on vabatahtlik, siis võib nõustuda.

- Ülemine piir võiks laiem olla, sest kõik tuleb niikuinii välja joonistada

EKO: Nõustume, et riba laiuse ülemine piir võiks jääda vabaks. Rohumaariba kuulub tavapäraselt põllumassiivi ehk toetuskõlbuliku maa sisse.

- Kasurid ei hävita kahjureid ribas ära, sest neid ei ole piisavalt

EKO: Meile ei ole teada teaduslikke tõendeid eeltoodud väite kinnitamiseks, samas kui on olemas teaduslikud tõendid kasurite tõhusast toimimisest piisavalt mitmekesise põllumaa korral.

6. HERBITSIIDIDE MITTEKASUTAMINE

Tegu on vabatahtliku nõudega. Võimalus tootjale, kuid mitte kohustus.

EKO: Kordame üle, et taimekaitsevahendite mittekasutamine on keskkonnameede, kasutamine aga mitte.

- Tegu on ettevõttepõhise vabatahtliku ökokavaga.

EKO: Nõustume

- Piirdume vaid herbitsiididega, kuna erinevalt fungitsiidest ja insektitsiidest on neid võimalik asendada teiste agrotehniliste võtetega.

EKO: Me ei ole väga nõus, toetades pigem täielikku loobumist pestitsiididest, kuid parem selline meede kui üldse mitte midagi. Sõltuvalt sellest, kas meede on pakutaval kujul (hoidumine herbitsiididest) või ambitsioonikam, pestitsiididest täielikult hoiduv, peaks olema toetus kas väiksem või suurem.

7. VEDELA JA POOLVEDELA SÕNNIKU VARASEM LAOTAMINE

Taotleja ei laota pärast 1. oktoobrit. Kui laotab enne 15. sept, siis saab hektaripõhist toetust. Kui kasutab sisestuslaotust, on sisestusmäär kõrgem. On sõnnikuproovi nõue.

EKO: Nõustume

KOKKUVÕTE

- Täpsustame sõnastust.

8. ROHUMAARIBA MAHE JA TAVA PÕLLU VAHELE

Töögrupi liikmete ettepanekul:

- Nimetada riba puhverribaks.
- Vaadata üle ribade laius.

- Otsida võimalusi riba arvestamiseks põllu osana.
- Välistada ribade rajamise võimalus rohumaaale.
- Kaaluda riba niitmise kuupäeva määratlemata jätmist.

EKO: Nõustume, kuna see vähendab TKV-ga mahetoodangu proovide osakaalu.

9. MAHE ÖKOKAVA

EKO: nõustume mahetootjate arvamusega

10. MITTETOOTLIKUD ALAD

- Lisada maastikuelemendid, millel on teine protsent kui söödil ja rohumaa ribadel

EKO: Sööt võiks olla hoopis osa viljavahelduse/külvikorra all käsitletav, või kui seda käsitleda siin, siis pidades silmas linde, kellele on ka söötismaal väga hea toitumis- ja pesitsusala mittetootlikul alal.

- Rohumaaribade küsimus mittetootlike aladena vajab veel täiendavat, sh administratiivset analüüsi

EKO: Tähtis on mitte jääda kinni "mittetootlikkusesse", vaid lähtuda maksimaalsest keskkonnakasust ja võimalusel ühitada seda ka tootmisega - seetõttu kindlasti ei tohi keelata karjatamist.

11. ÖKOSÜSTEEMI TEENUSED

- Mitmed meetodilised, tehnilised ja rakenduslikud küsimused vajavad edasist lahendamist.
- Küsitavus meetodikas, eelkõige subjektiivselt hinnatud mõju ulatuste suhtes

EKO: Selle väitega ei saa nõustuda, kuna TÜ ja EMÜ asjakohane projekt toetub teaduslikule meetodile.

- Ettepanek rakendada pilootprojektina, sest uurimus ei ole veel lõpetatud ja Eesti maastikul katsetatud

EKO: Võimalusel tuleb ikkagi rakendada ökokava või keskkonnameetmena. Kui otsustatakse pilootprojekti kasuks, tuleb seda siis kindlasti ka rakendada.

- Segadus terminite kasutamisega

EKO: Urime, et millised terminid tekitavad segadust ja kuidas?

12. MESILASTE TUGIALA

EKO: *tinglikult nõus, kui meetme osaks on täielik pestitsiidide kasutamise keeld, kuid eelistaksime meedet, mis oleks suunatud kõigile tolmeldajatele.*

- Lisada mullaparandamise indikaator

EKO: meile jääb praegu ebaselgeks, mida siin on mõeldud

- Eemaldada talvise taimkatte nõue

EKO: meile jääb praegu ebaselgeks, miks eemaldada?

- Taimekaitsevahendite keelamise, piiramise, lubamise nõue läbi mõelda

EKO: TKV kasutamine ei ole keskkonnameede ja seda tuleks kindlasti keelata. Kui antud meetme raames kavatakse pestitsiidikasutust lubada, ei saa seda enam keskkonnameetmeks ega ökokavaks pidada.

- Püsivate alade loomine tarudele

EKO: Pakume lisada „püsitarudele“, et ei hakataks tolmeldamise teenuse pakkumise tõttu tarusid ühest kohast teise transportima

13. KSM PÕHIMEEDE

- Vajadus erieesmärke kajastava joonise järgi, et analüüsida kõigi eesmärkide kaetust
- Vajadus koolitustel kasurite ja kahjurite elutsükli tutvustamisele

EKO: Teeme ettepaneku lisada siia rohumäärade kuni 6m nõue ja glüfosaadi kasutamise keeld.

14. MULLAPROOVID

Köögivilja, maasika, ravimtaimede ja maitsetaimede kasvatuses on erineva suurusega ettevõtted erinevate tingimustega. Neid ei saa ühena võtta. Ootame Aiandusliidult ettepanekuid.

EKO: Oleme äraootaval seisukohal, mida Aiandusliit ette paneb

15. DIGIPÕLLURAAMAT

- Jäävad erinevad seisukohad digipõlluraamatu asukoha osas – kas KSMi põhimeede või ökokava. Ei saavutatud ühtset seisukohta

EKO: Teeme ettepaneku digipõlluraamat muuta KSM põhimeetmeks.

- 1) ökokava mõistes vahekultuur, haljaskesa, haljasväetis puhul ei tohi glüfosaati kasutada 2) muul juhul võib

16. ALGKOOLITUS JA TÄIENDKOOLITUS

Võiks kasutada kasurite ja kahjurite teemat.

EKO: Vaja on koolitustesse sisse tuua vee- ja mullakaitse ning elurikkuse teemasid.

17. KÕÖGIVILJA KASVATUS, AEDVILJA KASVATUS, RAVIMTAIMEDE JA MAITSETAIMEDE KASVATUS

- Haljasväetiste kasutamine on kõögiviljale vajalik, otsime lahendust kuidas seda toetada.
- Lisada haljasväetiskultuurid ka mittetootlike alade sekkumisse
- Lahtiseks jäi veel niitmise küsimus haljasväetiskultuuridel.

EKO: haljasväetised on olemuselt seotud viljavahetuse, mitte “mittetootlike aladega”.

18. GLÜFOSAADI PIIRANG

- Glüfosaadipiirangu osas on töögrupi liikmete arvamused erinevad.

EKO on kindlalt seda meelt, et glüfosaati ei tohi kasutada ja see peaks olema KSM põhimeede.

- Vahekultuuride puhul peame silmas vahekultuuride ökokava, see tuleb eraldi ära mainida või näha glüfosaadipiirang ette vastavas ökokavas mitte KSM-is.

EKO: glüfosaadipiirang peab olema KSM põhimeede.

- Muus osas jääb piirangu ambitsioonikus suuresti samaks, mis käesoleval perioodil.

19. VÄÄRTUSLIKE ROHUMAADE SÄILITAMINE

EKO teeb ettepaneku nimetada meede: Liigirikad püsirohumaad, et eristada rohumaaribadest ja mittetootlikest aladest ja rohuribadest mahe ja tava põllumaa vahel.

- Jäi eriarvamus võimalike botaaniliste teadmistega ekspertide olemasolu osas – kas neid on niivõrd suuremahulise hinnangu läbiviimiseks.

EKO-le on teada, et piisav ekspertide võimekus on olemas.

- Mitmed tehnilised küsimused vajavad edasist arutelu, näiteks meetodika, eksperdid ja hooldamise nõuded.
- Ettepanek meedet mitte rakendada, kui terminid ei saa paika ja registrisse kandmine on problemaatiline

EKOle on teada, et terminid on paigas, registrisse kandmine on tehniline ülesanne, kuna vastavad kaardikihid on olemas. Liigirikaste püsirohumaade meede on ülimalt oluline, et tuua positiivne muutus põllumaade elurikkusesse.

20. KARJATATAV ROHUMAA

Sekkumisega toetatakse lihaveiste, lammaste ja kitsede karjatamist püsirohumaadel. Nende loomarühmade karjatamine on tavapraktika, kuid toetusega soodustatakse püsirohumaade säilitamist ja ekstensiivsemat majandamist. Piimaveiste ja hobuste karjatamist plaanitakse toetada loomühikupõhise maksena loomade heaolu sekkumisest, et ka neid loomarühmi rohkem karjatataks.

Töögrupi liikmete ettepanekuid arvestades võetakse sekkumisest välja karjatamise piirang veekaitsevööndis ning kaalutakse väetamise lubamist peale karjatamisperioodi va looduslikud rohumaad, kus on lubatud vaid karjatamisel maha jääv sõnnik. Töögrupis tehti ettepanek lisada nõue toetatavate rohumaade minimaalse karjatamiskoormuse kohta karjatamisperioodil. PRIA jätkab kaugseire võimaluste arendamist, et karjatamist saaks tuvastada kaugseire teel.

EKO: Toetame

21. MAHE ÜLEMINEK

- Mullaproovid läksid küsimärgiga kirja

EKO: Ülemineku seireks on vaja paika panna referentsväärtus, seega mullaproov on vajalik.

22. MULLA- JA VEEKAITSE

- PMK kaasabil tuleks arutada, kas lubada turvasmuldi randaalida ja freesida, kas lubada pealtparandamist.

EKO: Randaalimine ja freesimine tekitavad süsinikuheidet ja mulla süsinikuvaru kadu. Seda ei tohiks lubada.

- Mitmed laiemad küsimused sõltuvad ÜPP paketist ning selguvad seetõttu edaspidi:
 - Milliseks kujuneb toetusõigusliku maa definitsioon
 - Kuidas saab turvasmuldi viia lisaniisutamiseks investeeringute alla
 - Milline tuleb HPK 2

Lisaks eelnevalt on EKO jätkuvalt veendunud, et on **vajalikud meetmed toitainebilansi ja/või taimetoitainete kasutustõhusus parandamiseks ja veetaseme kontrollitud tõstmiseks** (märgalaviljeluseks).

Toitainebilansi ja/või toitainekasutustõhususe arvestamine ning vajadusel meetmete rakendamine tõhususe parandamiseks on hädavajalik taimetoitainete hajakande vähendamiseks, tulenedes seega otseselt ÜPP reformipaketi kohase erieesmärgi (e) vajadustest, samuti strateegiast “Talust taldrikule”, Läänemere keskkonnakaitse tegevuskavast, veepoliitika raamdirektiivist ning äsja valminud põllumajanduse ja kalanduse arengukavast.

Veetaseme tõstmine, eelkõige turvasmuldadel, on vajalik seoses erieesmärgiga (d), samuti strateegia “Talust taldrikule”, EL kliimaeesmärkide täitmiseks ja on kooskõlas äsja valminud põllumajanduse ja kalanduse arengukava 2030 ning kliimapoliitika põhialustega aastani 2050.

Lisaks eelpooltoodule uurime, et miks ei ole arutuse all **maastiku mitmekesisuse taastamise eraldi meetmelehte**, kuhu saaks koondada lisanduvad liigirikaste rohumaaribade loomise (sh puude ja põõsastega ribad), põllusisesed märgalad ja teised vajalikud maastikuelemendid. Palume antud paketti see meetmeleht kindlasti lisada.

Samuti ei ole meile selge, miks on ilma arutamata kadunud sellised lindudele olulised meetmed nagu üle aasta niitmine, viimase 0.1 ha niitmata jätmine või kõrgemalt (15 cm) niitmine.

Keskkonnaühendustele teeb tõsist muret, et sisuliselt olulised keskkonnameetmed järjest pakutavast strateegiakavast välja langevad. “Talust taldrikule” ja elurikkuse strateegia eesmärgi saab täita vaid juhul, kui tulemuslikud keskkonnameetmed on strateegikavas olemas ning neile on piisav eelarve.

Kokkuvõtlikult soovime rõhutada, et keskkonnameetmed peavad motiveerima põllumajandustootjate tegevust, millega suurendatakse elurikkust ja maastikulist mitmekesisust ning mullaviljakust ja veekvaliteeti, sh. mineraalväetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise

vähendamise teel. Samuti peame oluliseks, et põllumajandustootjate keskkonnameetmete valikuid ka asjatundlikult suunatakse ja seiratakse.

Lugupidamisega

Eesti Keskkonnaühenduste Koja ÜPP strateegiakava tööühma nimel

Kaja Peterson